

Scéal ár saoil: ó leanbh go seantuismitheoir

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh an ceacht trí bhróg bheag bhídeach linbh a choinneáil in airde le hais bróige duine fhásta agus fiafraigh cé a chaith gach ceann acu. Ainmnigh na ceithre chéim saoil le cártaí pictiúr na ndaoine, ansin leagann na péirí amach leanbh → páiste → duine fásta → duine scothaosta agus meaitseálann siad cárta gnímh amháin faoi gach ceann. Breathnaíonn na páistí ar phictiúir na gcéimeanna aoise (nó ar ghrianghraif ón mbaile, más mian leo) agus insíonn siad do pháirtí athrú amháin a thugann siad faoi deara. Tarraingíonn siad pictiúr díobh féin ag fás aníos ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe agus insíonn siad bealach amháin ina bhfuil siad athraithe ó bhí siad ina leanaí.

Cuspóirí foghlama

- Na príomhchéimeanna i saol an duine a chur in ord: leanbh, páiste, duine fásta, duine scothaosta
- Gach céim saoil a mheaitseáil le rud is féidir leis an duine sin a dhéanamh
- Labhairt faoi bhealach amháin ina bhfuil siad athraithe ó bhí siad ina leanaí

Roimh an gcloigín – ullmhúchán

Priontáil sraith amháin de chártaí daoine agus sraith amháin de chártaí gnímh do gach péire an lá roimh ré; bíodh pacáistí breise de phictiúir na gcéimeanna aoise réidh agat. Bíodh fíorbhróg linbh agus bróg duine fhásta (nó grianghraif shoiléire díobh) ar láimh agat. Is fáilte roimh ghrianghraif teaghlaigh ón mbaile, ach rud breise amháin atá iontu — níl siad riachtanach.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
cártaí daoine (leanbh, páiste, duine fásta, duine scothaosta)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	ceithre líníocht shimplí ar sheanchárta fillte, ainmnithe ag an múinteoir
cártaí gnímh (ag ól bainne agus ag brath ar dhaoine eile chun é a iompar; ag rith, ag súgradh agus ag dul ar scoil; ag dul ag obair agus ag tabhairt aire do theaghlach; ag insint scéalta agus ag cabhrú le haire a thabhairt do na páistí)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	nótaí greamaitheacha (ceithre cinn), le pictiúr simplí do gach gníomh
cártaí pictiúr na gcéimeanna aoise (leanbh, páiste, duine fásta, seantuismitheoir)	1	rang	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	grianghraif as irisí nó grianghraif phriontáilte de dhaoine ag aoiseanna éagsúla
grianghraif teaghlaigh ina bhfuil leanbh nó seantuismitheoir (rud breise roghnach ón mbaile)	1	dalta	tugtha ón mbaile	ná húsáid ach cártaí pictiúr na gcéimeanna aoise atá ag an rang
bróg linbh agus bróg duine fhásta don ghníomhaíocht tosaigh (nó grianghraf de gach ceann)	1	rang	seomra ranga	dhá phictiúr de bhróga, priontáilte nó tarraingthe ar chárta
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	bileog bhán A4 le haghaidh líníochtaí tapa i ndiaidh a chéile i ró
créóin nó pinn luaidhe daite	1	dalta	seomra ranga	gnáthphinn luaidhe

Pointe sábháilteachta

Láimhseáil go cúramach aon ghrianghraif teaghlaigh a thagann ón mbaile agus tabhair gach ceann ar ais don pháiste ceart; níl grianghraf ón mbaile de dhíth ar aon duine chun páirt a ghlacadh.

Céimeanna teagaisc

- **Focail faoi fhás aníos:** Taispeáin gach cárta daoine agus an pictiúr in airde, ainmnigh é in abairt ghearr amháin, agus iarr ar an rang é a rá i do dhiaidh. Leag na ceithre cárta i ró, ansin léirigh os ard conas iad a chur in ord: leanbh ar dtús mar go mbíonn gach duine beag ag tús a shaoil, ansin páiste, duine fásta, duine scothaosta. Can na ceithre ainm leis an rang ó chlé go deas. Ná cuir isteach ach abairt amháin faoi dhuine a chabhraíonn linn, agus sin amháin má tá pictiúr d'altra agat — ná tosaigh ar ábhar nua.
- **Cuir scéal an tsaoil in ord:** Tabhair na cártaí daoine agus na cártaí gnímh do gach péire, agus ainmnigh gach pictiúr agus tú á dtabhairt amach. Ar dtús, seiceáil líne daoine gach péire ó chlé go deas sula ndeir tú leo tosú; ansin cuireann na péirí gníomh amháin faoi gach duine. Siúil timpeall an ranga ag úsáid 'Chuir mé é seo anseo mar...' agus abair an abairt eiseamláireach arís má bhíonn péire i bponc.
- **Féach mar a athraíonn daoine:** Abair ar dtús gur féidir pictiúir an ranga nó aon ghrianghraif ón mbaile a úsáid, agus go bhfuil siad chomh maith céanna. Caint amháin atá sa chéim seo — gan líníocht ar bith. Ceisteanna spreagtha: cé hé an duine is óige, cad is féidir leis an duine seo a dhéanamh nach féidir le leanbh a dhéanamh, conas atá tú féin athraithe. Coinnigh an chaint ar fhiacra, ar airde, ar shiúl agus ar scoil; má thagann scéal brónach teaghlaigh chun cinn, admhaigh é go cineálta agus treoraigh an chaint ar ais chuig fás agus cúram.
- **Tarraing mé féin ag fás aníos:** Léirigh ar an gclár: leanbh (beag) agus ansin páiste anois — sin do gach duine; duine fásta agus duine scothaosta mar dhúshlán breise. Is leor fíoracha bata tapa; lipéid roghnacha, an chéad litir (L) nó an focal iomlán, ach amháin má tá na páistí réidh. Ná héiligh scríbhneoireacht — cosain an t-am líníochta.
- **Roinnimis scéalta ár saoil:** Iarr ar roinnt páistí athrú amháin a ainmniú (siúl, caint, scoil, bróga níos mó). Athluaigh an t-ord: leanbh, páiste, duine fásta, duine scothaosta, agus rudaí éagsúla is féidir a dhéanamh ag gach céim. Má deir duine nach féidir le daoine scothaosta aon rud a dhéanamh, coinnigh an cárta gnímh in airde agus luaigh insint scéalta, aire a thabhairt do pháistí, siúl nó obair sa ghairdín.

Cad ba cheart a fheiceáil

Ba cheart do na péirí na cártaí daoine a leagan amach mar seo: leanbh → páiste → duine fásta → duine scothaosta, agus iad a mheaitseáil le: ag ól bainne/á iompar; ag rith, ag súgradh, ar scoil; obair agus cúram teaghlaigh; scéalta agus aire do pháistí. Ní mór go mbeadh ar a laghad leanbh agus páiste anois sna líníochtaí sa dialann, le difríocht shoiléir amháin (méid, i mbugaí seachas ina sheasamh). Obair bhreise is ea líníochtaí den duine fásta agus den duine scothaosta, níl siad riachtanach. Is minic a chiallaíonn ord measctha gur thosaigh an péire le 'cé is mó' — mínigh arís go mbíonn gach duine beag ag tús a shaoil.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Tagann duine fásta roimh pháiste, nó is ionann duine scothaosta agus duine fásta.** — Coinnigh na ceithre chárta daoine i do lámh agus mínigh arís go mall ó chlé go deas: leanbh ar dtús mar go mbíonn gach duine beag ag tús a shaoil, ansin páiste cosúil libhse, ansin duine fásta, ansin duine scothaosta cosúil le seantuismitheoir. Coinnigh an ton cneasta agus fíorasach.
- **Ní féidir le daoine scothaosta aon rud a dhéanamh.** — Taispeáin cárta gnímh an duine scothaosta agus ainmnigh a bhfuil air — insint scéalta, cabhrú le haire a thabhairt do pháistí. Glac le siúl, cócaireacht nó obair sa ghairdín má tá an péire in ann a rá cén fáth.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Lig don phéire gan ach na ceithre chárta daoine a chur in ord; ainmnigh gach cárta arís agus léirigh meaitseáil amháin dóibh.	• Na ceithre chárta gnímh ar fad a mheaitseáil agus cúis amháin ('mar...') a rá os ard do gach cárta a chuirtear in áit.	• Líníochtaí díobh féin mar dhuine fásta agus mar dhuine scothaosta a chur leis, nó rud amháin is féidir le gach duine a dhéanamh in aice le líníocht, nó duine amháin a chabhraíonn linn (altra, tuismitheoir, seantuismitheoir).

Nasc traschuraclaim

Naisc leis an teanga ó bhéal: cleachtann na páistí focail a léiríonn ord ama (ar dtús, ansin, anois, níos déanaí) nuair a insíonn siad arís scéal a bhfáis féin.

